

JAVICO

DOMSTOLENS DOM

28. april 1998 ^{*}

I sag C-306/96,

angående en anmodning, som Cour d'appel de Versailles (Frankrig) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Javico International og Javico AG

mod

Yves Saint Laurent Parfums SA (YSLP),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 85, stk. 1,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G. C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene C. Gulmann og R. Schintgen (refererende dommer) samt dommerne G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann og L. Sevón,

* Processprog: fransk.

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Javico International og Javico AG ved advokat Franck Berthault, Paris

— Yves Saint Laurent Parfums SA (YSLP) ved advokaterne Dominique Voillemot og Antoine Choffel, Paris

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved ledende juridisk konsulent Giuliano Marengo og Guy Charrier, der er udstationeret som national ekspert ved Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 17. september 1997 af Javico International og Javico AG ved advokat Franck Berthault, af Yves Saint Laurent Parfums SA (YSLP) ved advokaterne Dominique Voillemot og Antoine Choffel, af den franske regering ved fuldmægtig Régine Loosli-Surrans, Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, og af Kommissionen ved Giuliano Marengo og Guy Charrier,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 6. november 1997

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved dom af 8. september 1995, indgået til Domstolen den 23. september 1996, har Cour d'appel de Versailles i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 85, stk. 1, for på grundlag heraf at kunne tage stilling til gyldigheden af en forhandlingsaftale, der fastsætter en forpligtelse vedrørende eksport af kosmetiske luksusprodukter til tredjelande samt et forbud mod reimport og markedsføring af sådanne produkter i Fællesskabet.
- 2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en sag, som Yves Saint Laurent Parfums SA (herefter »YSLP«) har anlagt mod Javico International og Javico AG (herefter under ét »Javico«) med påstand om, at det fastslås, at sidstnævnte har misligholdt deres kontraktmæssige forpligtelser, og at de to mellem disse parter indgåede aftaler derfor lovligt har kunnet hæves, samt om betaling af en konventionalbod og erstatning.
- 3 YSLP har opnået individuel fritagelse for sit selektive distributionssystem i Fællesskabet (Kommissionens beslutning 92/33/EØF af 16.12.1991 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/33.242 — Yves Saint Laurent Parfums) (EFT 1992 L 12, s. 24)), hvis lovlighed for de vigtigste bestemmelser vedkommende blev anerkendt ved dom afsagt af Retten i Første Instans den 12. december 1996 (sag T-19/92, Leclerc mod Kommissionen, Sml. II, s. 1851).

4 YSLP afsluttede henholdsvis den 5. februar og den 6. maj 1992 to aftaler med Javico International, der har hjemsted i Tyskland, men ikke tilhører YSLP's selektive distributionsnet i Fællesskabet, om forhandling af YSLP's produkter dels i Rusland og Ukraine, dels i Slovenien.

5 Forhandlingsaftalen for Rusland og Ukraine indeholder følgende bestemmelser:

»1. Vore produkter skal udelukkende sælges på Republikken Ruslands og Republikken Ukraines område.

Det er under alle omstændigheder udelukket, at de kan forlade Republikken Ruslands og Republikken Ukraines områder.

2. Deres selskab afgiver løfte om og garanterer, at produkterne afsættes til endeligt forbrug på Republikken Ruslands og Republikken Ukraines områder, og forpligter sig til kun at sælge produkterne til handlende, der er hjemmehørende på Republikken Ruslands og Republikken Ukraines områder. Deres selskab meddeler derfor de adresser, hvorfra produkterne forhandles på Republikken Ruslands og Republikken Ukraines område, samt de enkelte produkters fordeling på salgssteder.«

6 Forhandlingsaftalen for Slovenien indeholder følgende bestemmelse:

»Af hensyn til beskyttelsen af den høje kvalitet af distributionen af produkter i andre lande i verden går forhandleren ind på ikke at sælge produkterne uden for området eller sælge dem til forhandlere på området, der ikke er godkendte.«

- 7 Kort tid efter at disse aftaler var indgået, konstaterede YSLP, at der i Det Forenede Kongerige, Belgien og Nederlandene fandtes produkter, der var solgt til Javico med henblik på salg i Rusland, Ukraine og Slovenien. YSLP hævdede derfor aftalerne og anlagde sag ved Tribunal de commerce de Nanterre, der ved dom af 21. oktober 1994 fastslog, at de to aftaler var blevet lovligt ophævet, og tog YSLP's påstand om betaling af en konventionalbod og erstatning til følge.
- 8 Javico har anket denne dom til Cour d'appel de Versailles, der er af den opfattelse, at der må tages stilling til de i sagen omhandlede bestemmelsers gyldighed efter traktatens artikel 85, stk. 1, idet appellanterne har gjort gældende, at disse bestemmelser er ugyldige i medfør af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 2.
- 9 Cour d'appel de Versailles har på baggrund heraf udsat sagen og anmodet Domstolen om præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:
- »1) Skal artikel 85, stk. 1, i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab fortolkes således, at i et tilfælde, hvor en virksomhed (leverandøren), der er hjemmehørende i en medlemsstat i Den Europæiske Union, ved aftale giver en anden virksomhed (forhandleren), der er hjemmehørende i en anden medlemsstat, i opdrag at distribuere sine produkter på et område, der ligger uden for Unionen, er bestemmelser i nævnte aftale, hvorefter forhandleren ikke må sælge overhovedet på et andet område end det område, aftalen vedrører, det vil sige ikke sælge overhovedet inden for Unionen, det være sig ved direkte markedsføring eller ved videreforsendelse fra det af aftalen omfattede område, forbudt?
- 2) Skal nævnte artikel 85, stk. 1, såfremt der herefter gælder et forbud mod sådanne aftalebemmelser, fortolkes således, at artiklen ikke kan anvendes, når leverandøren i øvrigt afsætter sine varer på Unionens område gennem et selektivt distributionsnet, for hvilket der i medfør af samme artikels stk. 3 er givet fritagelse?»

Det første spørgsmål

- 10 Den forelæggende ret ønsker med sit første spørgsmål en afgørelse af, om traktatens artikel 85, stk. 1, er til hinder for, at en leverandør, der er hjemmehørende i en medlemsstat, forbyder en forhandler, der er hjemmehørende i en anden medlemsstat, og som har fået i opdrag at forhandle leverandørens produkter i et område uden for Fællesskabet, at sælge overhovedet på et andet område end det område, aftalen vedrører, herunder på Fællesskabets område, det være sig ved direkte markedsføring eller ved videreforsendelse fra det af aftalen omfattede område.
- 11 Ifølge fast retspraksis (jf. bl.a. dom af 30.6.1966, sag 56/65, *Société Technique Minière*, Sml. 1965-1968, s. 211, org. ref.: Rec. s. 337, og af 13.7.1966, forenede sager 56/64 og 58/64, *Consten og Grundig mod Kommissionen*, Sml. 1965-1968, s. 245, org. ref.: Rec. s. 429) kan aftaler mellem virksomheder på forskellige omsætningsstrin være omfattet af forbuddet ifølge traktatens artikel 85, stk. 1.
- 12 Ved afgørelsen af, om aftaler som dem, der er indgået mellem YSLP og Javico, er omfattet af forbuddet ifølge denne bestemmelse, må det undersøges, om det deri fastsatte leveringsforbud har til formål eller til følge mærkbart at begrænse konkurrencen inden for det fælles marked, og om det kan påvirke samhandelen mellem medlemstater.
- 13 Det bemærkes i denne forbindelse, at Domstolen tidligere for så vidt angår aftaler, der skal anvendes inden for Fællesskabet, har fastslået, at en aftale, der har til formål at afskære forhandleren fra et frit kundevalg, idet han forpligtes til kun at sælge til kunder, som er etableret inden for hans aftaleområde, udgør en begrænsning af konkurrencen i traktatens artikel 85, stk. 1's forstand (jf. på linje hermed dom af 21.2.1984, sag 86/82, *Hasselblad mod Kommissionen*, Sml. s. 883, præmis 46, og af 24.10.1995, sag C-70/93, *Bayerische Motorenwerke*, Sml. I, s. 3439, præmis 19 og 21).

- 14 Domstolen har desuden fastslået, at en aftale, der forpligter en forhandler til ikke at sælge de af aftalen omfattede produkter uden for sit forhandlerområde, har til formål at hindre parallelimport inden for Fællesskabet og dermed begrænse konkurrencen på det fælles marked (jf. på linje hermed dom af 8.2.1990, sag C-279/87, Tipp-Ex mod Kommissionen, Sml. I, s. 261, præmis 22, summarisk offentliggørelse). Bestemmelser herom i aftaler om forhandling inden for Fællesskabet udgør derfor i sig selv en konkurrencebegrænsning (jf. dom af 1.2.1978, sag 19/77, Miller mod Kommissionen, Sml. s. 131, præmis 7).
- 15 Imidlertid kan der i medfør af traktatens artikel 85, stk. 1, kun skrives ind over for en adfærd, der griber ulovligt ind i konkurrencen, såfremt denne adfærd også kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater.
- 16 En vedtagelse, aftale eller samordnet praksis kan imidlertid kun påvirke handelen mellem medlemsstater, såfremt det på grundlag af en flerhed af objektive, retlige eller faktiske omstændigheder med tilstrækkelig sandsynlighed kan forudses, at den kan udøve en direkte eller indirekte, aktuel eller potentiel indflydelse på handelen mellem medlemsstater på en måde, der kan være til skade for virkeliggørelsen af målene for et mellemstatsligt enhedsmarked. Desuden må denne indflydelse ikke være ubetydelig (dom af 9.7.1969, sag 5/69, Völk, Sml. 1969, s. 69, org. ref.: Rec. s. 295, præmis 5).
- 17 Ved vurderingen af den indflydelse, en aftale har på samhandelen mellem medlemsstater, skal der bl.a. henses til den stilling og betydning, parterne har på markedet for de pågældende produkter (dom af 10.7.1980, sag 99/79, Lancôme og Cospar-france Nederland, Sml. s. 2511, præmis 24). Således kan selv en enforhandlingsaftale med absolut områdebeskyttelse falde uden for området for forbuddet i traktatens artikel 85, når den kun påvirker markedet ubetydeligt under hensyn til de pågældendes svage stilling på markedet for de omhandlede produkter (dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 85).

- 18 Det må herefter afgøres, hvorvidt de anførte principper også kan finde anvendelse på aftaler som de i hovedsagen omhandlede, der skal finde anvendelse på et område uden for Fællesskabet.
- 19 Herved bemærkes særligt, at i aftaler af denne art skal aftalebestemmelser af den type, der nævnes i det præjudicielle spørgsmål, fortolkes som bestemmelser, der ikke har til formål at hindre parallelimport og udbydelse til salg af den af aftalen omfattede vare på Fællesskabets marked, men derimod at give producenten sikkerhed for at kunne trænge ind på et marked uden for Fællesskabet gennem afsætning på dette marked af tilstrækkelige mængder af de varer, som aftalen vedrører. Denne fortolkning kan også støttes på den omstændighed, at forbuddet mod salg uden for det af aftalen omfattede område i de i hovedsagen omhandlede aftaler også gælder alle andre tredjelande.
- 20 Heraf følger, at en aftale, hvorved forhandleren forpligter sig over for producenten til at lade de af aftalen omfattede varer være bestemt til at forhandles på et marked, der ligger uden for Fællesskabet, ikke kan antages at have til formål mærkbart at begrænse konkurrencen på det fælles marked eller at kunne påvirke handelen mellem medlemsstaterne.
- 21 De i hovedsagen omtvistede aftaler udgør derfor ikke i og for sig, fordi de indeholder et forbud mod, at forhandleren Javico sælger det af aftalerne omfattede produkt uden for det i aftalerne fastlagte forhandlingsområde, aftaler, der er forbudt ifølge traktatens artikel 85, stk. 1. Endvidere kan bestemmelserne i de i hovedsagen omtvistede aftaler ved det deri indeholdte forbud mod direkte salg inden for Fællesskabet og mod reeksport af aftalevarerne til Fællesskabet ikke i og for sig anses for at være i strid med traktatens artikel 85, stk. 1.
- 22 Selv om de omtvistede aftalebestemmelser således ikke efter deres art har til formål at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet i

artikel 85, stk. 1's forstand, tilkommer det dog den nationale ret at efterprøve, om de faktisk kommer til at virke på denne måde. Bedømmelsen af disse aftalers virkninger kræver hensyntagen til den retlige og økonomiske sammenhæng, hvori aftalerne indgår (jf. dom af 27.4.1994, sag C-393/92, Almelo m.fl., Sml. I, s. 1477, præmis 37), samt navnlig til den omstændighed, at YSLP i Fællesskabet har etableret et selektivt distributionssystem, for hvilket der er givet fritagelse.

- 23 I denne forbindelse må det først undersøges, om Fællesskabets marked for de omhandlede produkter er præget af et stærkt begrænset udbud, der kun levner ringe plads for konkurrence inden for forhandlingsnettet for disse produkter i Fællesskabet.
- 24 Det må dernæst undersøges, om der er mærkbare forskelle mellem de priser på aftaleprodukterne, der anvendes inden for Fællesskabet, og de priser, der anvendes uden for Fællesskabet. Sådanne forskelle kan imidlertid ikke fordreje konkurrencen, såfremt de udlignes af den told, der skal betales, og af transportomkostninger og andre med produktets eksport til et tredjeland og efterfølgende reimport til Fællesskabet forbundne omkostninger.
- 25 Såfremt denne undersøgelse skulle vise, at de omtvistede bestemmelser i de foreliggende aftaler har skadelige virkninger for den frie konkurrence i traktatens artikel 85, stk. 1's forstand, må det desuden undersøges, om disse bestemmelser, hvorved direkte salg og reeksport af aftaleprodukterne skal hindres, henset til YSLP's stilling på Fællesskabets marked og størrelsen af produktionen og salget i medlemsstaterne, medfører en risiko for, at handelen mellem medlemsstaterne påvirkes mærkbart på en måde, der kan være til skade for gennemførelsen af det fælles markeds mål.
- 26 Det bemærkes herved, at handelen inden for Fællesskabet ikke mærkbart kan påvirkes, såfremt de produkter, der er bestemt til markeder, der ligger uden for Fællesskabet, kun repræsenterer en meget ringe andel af det samlede marked for disse produkter på det fælles markeds område.

- 27 Det tilkommer den nationale ret på grundlag af alle de oplysninger, den råder over, at afgøre om de omhandlede aftaler opfylder betingelserne for at være omfattet af forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1.
- 28 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at traktatens artikel 85, stk. 1, er til hinder for, at en leverandør, der er hjemmehørende i en medlemsstat i Fællesskabet, forbyder en forhandler, der er hjemmehørende i en anden medlemsstat, og som har fået i opdrag at distribuere leverandørens produkter på et område uden for Fællesskabet, at sælge overhovedet på et andet område end det af aftalen omfattede område, herunder Fællesskabets område, såvel ved direkte markedsføring som ved videreforsendelse fra det af aftalen omfattede område, såfremt dette forbud har til følge, at konkurrencen inden for Fællesskabet hindres, begrænses eller fordrejes, og såfremt det kan påvirke handelen mellem medlemsstater. Det vil kunne være tilfældet, såfremt der på Fællesskabets marked for de omhandlede produkter er et meget begrænset udbud eller en mærkbar forskel i de priser, hvortil det af aftalen omfattede produkt handles henholdsvis i og uden for Fællesskabet, og såfremt forbuddet, når henses til den stilling leverandøren af de pågældende produkter indtager samt størrelsen af produktion og salg i medlemsstaterne, vil kunne påvirke handelen mellem medlemsstater mærkbart på en måde, der kan være til skade for gennemførelsen af det fælles markeds mål.

Det andet spørgsmål

- 29 Den nationale ret har med sit andet spørgsmål ønsket en afgørelse af, om aftalebestemmelser, der har til formål at forhindre, at en forhandler direkte sælger og til Fællesskabet reeksporterer aftaleprodukter, som han har forpligtet sig til at sælge i tredjelande, kan falde uden for anvendelsesområdet for forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1, når leverandøren i Fællesskabet af de pågældende produkter afsætter disse inden for Fællesskabet gennem et selektivt distributionsnet, for hvilket der i medfør af traktatens artikel 85, stk. 3, er givet fritagelse.

- 30 Det bemærkes i denne forbindelse, at den beslutning om individuel fritagelse, som Kommissionen har vedtaget for YSLP, kun vedrører standardkontrakter for selektiv distribution, som nævnte leverandør har udformet for detailsalget af sine produkter inden for Fællesskabet. De omtvistede aftalebestemmelser vedrører distributionen af disse produkter uden for Fællesskabets område, og de berøres derfor ikke af den fritagelse, som er givet for det selektive distributionssystem i Fællesskabet.
- 31 Af samme grund kan der ikke for disse aftaler gives fritagelse i henhold til Kommissionens forordning (EØF) nr. 1983/83 af 22. juni 1983 om anvendelse af traktatens artikel 85, stk. 3, på kategorier af enforhandlingsaftaler (EFT L 173, s. 1), som YSLP har påberåbt sig til støtte for sine krav. Denne forordning vedrører nemlig, som det hedder i dens artikel 1, kun aftaler, »hvorved den ene kontrahent over for den anden forpligter sig til udelukkende at levere bestemte varer til denne med henblik på videresalg i hele Fællesskabet eller i en begrænset del af dette«.
- 32 Det bemærkes vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt de omtvistede aftalebestemmelser kan falde uden for anvendelsesområdet for forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1, fordi der inden for Fællesskabet findes et af en fritagelse omfattet selektivt distributionssystem, som skal beskyttes ved disse bestemmelser, at Kommissionen med vedtagelsen af en beslutning om fritagelse i henhold til artikel 85, stk. 3, tillader, at der gøres undtagelse fra forbuddet ifølge artikel 85, stk. 1. Beslutninger om fritagelse skal derfor fortolkes indskrænkende, således at deres virkninger ikke kommer til at omfatte aftaler eller forhold, som de ikke har skullet anvendes på (jf. dommen i sagen Bayerische Motorenwerke, a.st., præmis 28).
- 33 På baggrund af det anførte skal det andet præjudicielle spørgsmål besvares med, at aftalebestemmelser, der har til formål at forhindre, at en forhandler direkte sælger og til Fællesskabet reeksporterer aftaleprodukter, som han har forpligtet sig til at sælge i tredjelande, ikke falder uden for anvendelsesområdet for forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1, fordi den pågældende leverandør i Fællesskabet afsætter sine produkter inden for Fællesskabet gennem et selektivt distributionssystem, for hvilket der i medfør af traktatens artikel 85, stk. 3, er givet fritagelse.

Sagens omkostninger

- 34 De udgifter, der er afholdt af den franske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Cour d'appel de Versailles ved dom af 8. september 1995, for ret:

- 1) EF-traktatens artikel 85, stk. 1, er til hinder for, at en leverandør, der er hjemmehørende i en medlemsstat i Fællesskabet, forbyder en forhandler, der er hjemmehørende i en anden medlemsstat, og som har fået i opdrag at distribuere leverandørens produkter på et område uden for Fællesskabet, at sælge overhovedet på et andet område end det af aftalen omfattede område, herunder Fællesskabets område, såvel ved direkte markedsføring som ved videreforsendelse fra det af aftalen omfattede område, såfremt dette forbud har til følge, at konkurrencen inden for Fællesskabet hindres, begrænses eller fordrejes, og såfremt det kan påvirke handelen mellem medlemsstater. Det vil være tilfældet, såfremt der på Fællesskabets marked for de omhandlede produkter er et meget begrænset udbud eller en mærkbar forskel i de priser, hvortil det af aftalen omfattede produkt handles henholdsvis i og uden for Fællesskabet, og såfremt forbuddet, når henses til den stilling leverandøren af de pågældende produkter indtager samt størrelsen af produktion og salg i

medlemsstaterne, vil kunne påvirke handelen mellem medlemsstater mærkbart på en måde, der kan være til skade for gennemførelsen af det fælles markeds mål.

- 2) Aftalebestemmelser, der har til formål at forhindre, at en forhandler direkte sælger og til Fællesskabet reeksporterer aftaleprodukter, som han har forpligtet sig til at sælge i tredjelande, falder ikke uden for anvendelsesområdet for forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1, fordi den pågældende leverandør i Fællesskabet afsætter sine produkter inden for Fællesskabet gennem et selektivt distributionssystem, for hvilket der i medfør af traktatens artikel 85, stk. 3, er givet fritagelse.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

Schintgen

Mancini

Moitinho de Almeida

Kapteyn

Edward

Puissochet

Hirsch

Jann

Sevón

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 28. april 1998.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær

Præsident